THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

דער שטראָם פון דעהעברעאיזאציע אין דער אידישער שפּראַך ביי דער אידסעקציע

פון אבא יאנאווסקי

דער אנגעזעמענער באשלוס אין וויל־נא צו דורכפירן א רעפאָרם ארטאגראַ־פיע אין די העברעאישע עלעמענטן, האט־גאַרניט צופרידנגעשטעלט, לויט מיין אַרעמער מיינונג, א גרויסן טייל פון דער אידישער וועלט, און פיליייכט, דעם גרעסערן.

די סאָוועט־אידישע פילאָלאָגיע אין געווען דער עמוד־דען צו אוועקפירן די העברעאיזמען פון דער אידישער שפּראַך אין א אידישער טראַנסקריפּ־ציע, ווילנא האָט אויף דעם וועג נאָכ־געטראָטן. צו וועט זיך ווילנא וויטער פאָרמעסטן מיט די פּראָלעטאַרישע פילאָלאָגן אויף אנדערע ווייטגייענדע רעפאָרמעס?

דער חבר נחום שטיף, אין דעם אר־טיק סאָוועטישן זשורנאל "די אידישע שפּראַך": אַרויסגעגעבן אין קיעוו פון אידישן אינסטיטוט פאַר אידישער קולטור, איז אַרויסגעקומען מיט א מאַרנעם אַרטיקל (נומ. 17-18, 1929), א סענסאַציאָנעלע תורה, אונטערן קעפּל: "די סאַציאַלע דיפערענציע אין אידיש. די העברעאישע עלעמענ־טען אין דער אידישער שפּראַך". אין דעם אַרטיקל דערוויזט ער, אז ס'אין א היסטאָרישע נוטוועגדיקייט צו אַרויסוואַרפן אַלע העברעאישע עלע־מענטן פון דער אידישער שפּראַך.

די העברעאישע עלעמענטן דער־וויזט ער, שטאַמען פון דער רעליגי־עז־ריטיקער קולטור, צי זיינען אריינגעבראַכט געוואָרן פון באַלעבאַ־טים, סוחרים, כליי־קודש און לומ־דים. מיט אַרבעט קערן זיי זיך מאָרגלייכן אידעיע צו פאַ־לעסטינע. און די אינדישע באַפעלקערונג צו דער פאַלעסטינער?

גאנדיס קאַמף טראָגט מער א רעליגיעזן און עטישן כאַראַקטער, ווי א פּאָליטישן. גאנדי, ווי ער אַליין דערקלערט, איז מער א געזעל־שאַפטלאַכער רעפאָרמאַטאָר, ווי א פּאָליטיקער. און ער קומט צו די אידעיע מיט א לערע וואָס איז אַזוי פאַרשטענדלאַך פאַר זיי און וואָס איז אַזוי צוגעפּאַסט צו זייערע כאַראַקטעריסטישע אייגנשאַפטן!

גאנדי איז א פּראָפּוקט פון אינדישן אינדעקס אין זיין גוואַלדי־קער איינפלוס אויפ'ן אינדישן פאָלק דערקלערט זיך דערמיט, וואָס ער דערקלערט זיי מיט אַזוי פיל. וואָס דאָס פאָלק אנערקענט במילא. אין קיין אנדער לאנד וואָלט גאנדי ניט געקאָנט שאַפן אַזאַ מאַסן בא־וועגונג וואָס פאַרהייליקט אים אין איסאיבן אַזאַ קאָלאָסאַלן איינפלוס.

נו, אין אינדיע האָט א באַפעלקערונג פון דריי הונדערט מיליאָן מענשן. און וועגן דריי הונדערט מיליאָן מענשן האָבן אונטער גאנדיס אינפלוס דערקלערט א באַקאָנט קענן ברויטיש קענן ברויטיש אַזוי פיל־אָנען יאָרד טעקסטיל סחורות און א גוואַלדיקער קלאַפּ פאַר דער טעקסטיל אינדוסטריע פון לענקשייר. דורך לענקשייר האָט לאַנ־דאָן דערפילט דעם וויייטיק, אין לאַנדאָן האָט זיך אנגעהויבן בויגן פאַר דעם אויסגעדאַרבן, האַלב־נאַקעטן אסקעט גאנדי, וואָס איז אַזוי זיכער געזעסן אין אידער א טורמע . . .

ענגלאנד האָט באַזאַנט ניט איין אינדישן אויפשטאַנד, און זי וואָלט געקאָנט געפינען מיטלען ווי צו זאַמלען די שטייערן פון די אינ־דיער. אָבער קענן דעם באַקאָנט פון איר געוואַנט האָט זי גאָרנישט ניט געקאָנט מאַכן.

וואָס זשע קאָנען די פאָלעסטינער אַראַבער דערוואַרטן פון א פּאָליטיק פון "נאַך־קאָפּעריישאָן" און באַקאָנט?

ערשטנס, איז צווישן די אַראַבער ניטאָ קיין איינציקער פירער, וואָס זאָל דערגרייכן גאנדין צו די אקסלען. קיינער פון זיי האָט ניט אפילו קיין־הונדערט־טהיל פון גאנדיס מאַגנעט איינפלוס אויף די מאַסן, און קיינער פון זיי איז ניט פעאיק צו גיין אַליין דער ערשטער אין פיי־ער. ווי דאָס האָט גאנדי תמיד צוגעמאַכט. אמווייניקסטנס האָט ביז איצט יעדער איינער פון זיי באַמיט זיך אין יעדן פאַל אַרויסצושטעלן דעם המון אין די פראָנט פּאָזיציעס, און אַליין האָט מען זיך באַהאַלטן אין די הינטערשטע רייען, כדי דערנאָך אַרויסצוגיין טרוקן, ווי א גאנז פון וואַסער . . .

און וועגן דזשעמאַל הוסיינע, דער סעקרעטאַר פון דער אַראַבי־שער עקזעקוטיווע, רעדט איצט וועגן קרבנות וואָס וועט נויטיק זיין צו ברייגנען. און וועגן מענלאַכע מאַסן־אַרעסטן אין פאַל פון ס'דורכפיר פון דעם באַקאָפּ פאַלן. אין עקזעקוטיוו אין פאַל פון ס'דורכפיר די קרבנות אויף אימעצנס אנדערש חשבון.

און זיי פעלט דאָס מאַגישע וואָרט, מיט וועלכן גאנדי נעמט די אינדישע מאַסן. די אַראַבער, אנדערש ווי די אינדיער, זיינען אפשר פעאיק צו קעמפן מיט וואָפן אין זייערע הענט. אָבער ניט צו פאַסיוון ווידערשטאַנד.

און זאָל עס זיי אפילו דער פאַלן געלינגען, און די פאָלעסטינער אַראַבישע מאַסן וועלן צישטיין צום באַקאָפּ קאַמפּיין, וועט עס היינט בלויז צו ברייגנען אומזיסטיין קרבנות. ענגלאנד וועט זיך זייער לייכט סאַראַוועגן מיט זעקס הונדערט טויזנט אַראַבער. און אין עקאָנאָמישער באַקאָפּ פון די פאָלעסטינער אַראַבער וועט האָבן וויייניקער באַדיי־טונג פאַר ענגלאנד, ווי א כים פון א פליג פאַר א לייב: גאנץ פאָלעס־טינע אימפּאָרטירט פון ענגלאנד סחורות אשר אויף א פאַר מיליאָן פונט א יאָר, און די מייסטע קונים פון די דאָזיקע סחורות זיינען ניט די אַראַבער נאָר די אידן.

אין דער צייט פון דער גרויסער מלחמה פלעגט מען אין רוס־לאנד זאָגן א ביטערן וועג: "די אליאירטע זיינען גרייט צו קעמפן ביז דעם לעצטן רוסישן פויער". די אַראַבישע פירער זיינען אשפר אויף אַזאַ אופן ברייטהאַרציק און אנטשלאָסן צו קעמפן — ביז דעם לעצטן אַראַבישן פעלאַך . . .

אויב אָבער זיי מיינען באמת צו באַזיגן דעם ענגלישן לייב מיט אַזאַלכע מעטאָדן, נאָכדעם ווי זייער אַלטע טאַקטיק איז דורכגעפאַלן, דאַן זיינען זיי פשוט'ע דאָן־קיכאָטס מיט דעם. וואָס זיי זיינען, פונקט ווי דער אמת'ער דאָן־קיכאָט. אויסער ציים אין אויסער פּלאַן.

און זייער סוף וועט זיין אַזאַ טרויעריקער, ווי דאָן־קיכאָטס.

די אַראַבישע דאָן־קיכאָטן

דאָן קיכאָט איז געווען איינער פון די פיינסטע און איידלסטע גייסטער אין דער מענשלאַכער געשיכטע. צו זיין אומגליק איז ער אָבער געקומען מיט דורות שפּעטער נאָכ'ן ריטערטום. און ער איז געווען אַזאַ סער צייט אין אויסער פּלאַן. ער איז אַזוי געווען א טעמע פאַר שפּאָט און חוזק ביז היינטיקן טאָג.

דאָן קיכאָטס גורל דערוואַרט אויך די אַראַבישע פירער. וואָס פּלאַנעווען איצט אַנצוואוענדן די אינדישע מעטאָדן פון קאַמף קענען דער בריטישער רעגירונג אויף פאַלעסטינע. די דאָזיקע פלעגער מוזן זיך אויסלאָזן טראַגיש. אָבער מיר האָבן מורא, אַז ליידן פון זיי וועלן פיל מער די אַראַבישע מאַסן וועלן אַריינפאַלן אין נעץ, ווי די אַראַבישע פירער.

די אַראַבישע פירער זיינען איינגעלאָך ניט די ערשטע צו פּראָ־יעקטירן אַזאַ סאָרט פּלאַן. די אידישע רעוויזיאָניסטן האָבן, דאָכט זיך, מקדים געווען זיך. פאַרשלאָגנדיק דעם גאנדי פּלאַן פון "נאָן קאָאָפּע־ריישאָן" און באַקאָט קענן דער בריטישער רעגירונג און בריטישע סחורות. אָבער די דאָזיקע דאָן־קיכאָטישע פלעגער האָבן באַגעגנט טויז־בע אויערן צווישן די אידן, און עס בלייבט צו זעען, אויב די אַראַבער זיינען פעאיק ריכטיק אַזאַ פּלאַן. אין עס אַזאַ פּלאַן שכל־הישר, צוריקצואוואַרף די דאָזיקע פלעגער.

עס איז אמת, אַז דער אינדישער קאַמפּיין פון "נאָן קאָאָפּעריי־שאָן" און באַקאָט, אָנגעפירט פון מאַהאַטמא גאנדי, האָט געבראַכט גרויסע רעזולטאַטן. ברעכנדיק דעם ווידערשטאַנד פון דער מעכטיקער בריטישער אימפּעריע, אָבער ווי קאָן מען פאַרגלייכן אידעיע צו פאַ־לעסטינע, און די אינדישע באַפעלקערונג צו דער פאַלעסטינער?

גאנדיס קאַמף טראָגט מער א רעליגיעזן און עטישן כאַראַקטער, ווי א פּאָליטישן. גאנדי, ווי ער אַליין דערקלערט, איז מער א געזעל־שאַפטלאַכער רעפאָרמאַטאָר, ווי א פּאָליטיקער. און ער קומט צו די אידעיע מיט א לערע וואָס איז אַזוי פאַרשטענדלאַך פאַר זיי און וואָס איז אַזוי צוגעפּאַסט צו זייערע כאַראַקטעריסטישע אייגנשאַפטן!

גאנדי איז א פּראָפּוקט פון אינדישן אינדעקס אין זיין גוואַלדי־קער איינפלוס אויפ'ן אינדישן פאָלק דערקלערט זיך דערמיט, וואָס ער דערקלערט זיי מיט אַזוי פיל. וואָס דאָס פאָלק אנערקענט במילא. אין קיין אנדער לאנד וואָלט גאנדי ניט געקאָנט שאַפן אַזאַ מאַסן בא־וועגונג וואָס אַזאַ אַרט פון אויסאיבן אַזאַ קאָלאָסאַלן איינפלוס.

נו, אין אינדיע האָט א באַפעלקערונג פון דריי הונדערט מיליאָן מענשן. און וועגן דריי הונדערט מיליאָן מענשן האָבן אונטער גאנדיס אינפלוס דערקלערט א באַקאָט קענן ברויטיש קענן ברויטיש מיינטן ביליאָנען יאָרד טעקסטיל סחורות און א גוואַלדיקער קלאַפּ פאַר דער טעקסטיל אינדוסטריע פון לענקשייר. דורך לענקשייר האָט לאַנ־דאָן דערפילט דעם וויייטיק, אין לאַנדאָן האָט זיך אנגעהויבן בויגן פאַר דעם אויסגעדאַרבן, האַלב־נאַקעטן אסקעט גאנדי, וואָס איז אַזוי זיכער געזעסן אין אידער א טורמע . . .

ענגלאנד האָט באַזאַנט ניט איין אינדישן אויפשטאַנד, און זי וואָלט געקאָנט געפינען מיטלען ווי צו זאַמלען די שטייערן פון די אינ־דיער. אָבער קענן דעם באַקאָט פון איר געוואַנט האָט זי גאָרנישט ניט געקאָנט מאַכן.

וואָס זשע קאָנען די פאָלעסטינער אַראַבער דערוואַרטן פון א פּאָליטיק פון "נאָן־קאָאָפּעריישאָן" און באַקאָט?

ערשטנס, איז צווישן די אַראַבער ניטאָ קיין איינציקער פירער, וואָס זאָל דערגרייכן גאנדין צו די אקסלען. קיינער פון זיי האָט ניט אפילו קיין־הונדערט־טהיל פון גאנדיס מאַגנעט איינפלוס אויף די מאַסן, און קיינער פון זיי איז ניט פעאיק צו גיין אַליין דער ערשטער אין פיי־ער. ווי דאָס האָט גאנדי תמיד צוגעמאַכט. אמווייניקסטנס האָט ביז איצט יעדער איינער פון זיי באַמיט זיך אין יעדן פאַל אַרויסצושטעלן דעם המון אין די פראָנט פּאָזיציעס, און אַליין האָט מען זיך באַהאַלטן אין די הינטערשטע רייען, כדי דערנאָך אַרויסצוגיין טרוקן, ווי א גאנז פון וואַסער . . .

און וועגן דזשעמאַל הוסיינע, דער סעקרעטאַר פון דער אַראַבי־שער עקזעקוטיווע, רעדט איצט וועגן קרבנות וואָס וועט נויטיק זיין צו ברייגנען. און וועגן מענלאַכע מאַסן־אַרעסטן אין פאַל פון ס'דורכפיר פון דעם באַקאָפּ פּלאַן. און וועגן מענלאַכע מאַסן־אַרעסטן אין פאַל פון ס'דורכפיר די קרבנות אויף אימעצנס אנדערש חשבון.

און זיי פעלט דאָס מאַגישע וואָרט, מיט וועלכן גאנדי נעמט די אינדישע מאַסן. די אַראַבער, אנדערש ווי די אינדיער, זיינען אשפר אויף אַזאַ אופן ברייטהאַרציק און אנטשלאָסן צו קעמפן מיט וואָפן אין זייערע הענט. אָבער ניט צו פאַסיוון ווידערשטאַנד.

און זאָל עס זיי אפילו דער פּלאַן געלינגען, און די פאָלעסטינער אַראַבישע מאַסן וועלן צישטיין צום באַקאָפּ קאַמפּיין, וועט עס היינט בלויז צו ברייגנען אומזיסטיין קרבנות. ענגלאנד וועט זיך זייער לייכט סאַראַוועגן מיט זעקס הונדערט טויזנט אַראַבער. און אין עקאָנאָמישער באַקאָפּ פון די פאָלעסטינער אַראַבער וועט האָבן וויייניקער באַדיי־טונג פאַר ענגלאנד, ווי א כים פון א פליג פאַר א לייב: גאנץ פאָלעס־טינע אימפּאָרטירט פון ענגלאנד סחורות אשר אויף א פאַר מיליאָן פונט א יאָר, און די מייסטע קונים פון די דאָזיקע סחורות זיינען ניט די אַראַבער נאָר די אידן.

אין דער צייט פון דער גרויסער מלחמה פלעגט מען אין רוס־לאנד זאָגן א ביטערן וועג: "די אליאירטע זיינען גרייט צו קעמפן ביז דעם לעצטן רוסישן פויער". די אַראַבישע פירער זיינען אשפר אויף אַזאַ אופן ברייטהאַרציק און אנטשלאָסן צו קעמפן — ביז דעם לעצטן אַראַבישן פעלאַך . . .

אויב אָבער זיי מיינען באמת צו באַזיגן דעם ענגלישן לייב מיט אַזאַלכע מעטאָדן, נאָכדעם ווי זייער אַלטע טאַקטיק איז דורכגעפאַלן, דאַן זיינען זיי פשוט'ע דאָן־קיכאָטס מיט דעם. וואָס זיי זיינען, פונקט ווי דער אמת'ער דאָן־קיכאָט. אויסער ציים אין אויסער פּלאַן.

און זייער סוף וועט זיין אַזאַ טרויעריקער, ווי דאָן־קיכאָטס.

נאָך אַן אנטיסעמיטישער קרבן פון קוועבעקער וואָלן

איינער פון די צוויי אַרויסגעבער פון די דריי אנטיסעמיטישע רינשטאַק בלעטער אין מאָנטרעאל האָט דערקלערט, אַז די אויסגאַבע פון די בלעטער מוז אָפּגעשטעלט ווערן צוליב א מאַנגל אין מיטלען. נאָכדעם ווי זיי זיינען רואינירט געוואָרן פונ'ם "פאָגראָם" אין זייער דרוקעריי לעצטע וואָך.

דער "פאָגראָם" אין די שריפה, ווערט פאַרדעכטיקט, זיינען גע־ווען א פּויעל־יוצא פון די צו שאַרפע פּאָליטישע אַרטיקלען אין די בלעטער אין פאַרבינדונג מיט די וואָלן. מיר פאַרדאַמען פון טיפסטן האַרצן די דאָזיקע כוליגאַנישע מעטאָדן. פון וואַנען זיי זאָלן ניט קומען.

אָבער די בלעטער גופא האָבן כשר פאַרדינט זייער מיתה־משונה. זיי, וואָס האָבן געהעצט צו שנאה זיינען געפאָלן קרבנות פון גוואַלדטאַטן.

רעגיסטרירט
אייערע קינדער אין דער
ארבעטער רינג
פרייהייטס
טעמפּל שול
אין שול וועט געלערנט: אידיש, אידיש לייענען און שרייבן, אידי־שע און וועלט ליטעראַטור, נעשיכ־טע און אַרבעטער באַוועגונג.
אין מיטל־שול און פּראָפ'מינאַר וועט געלערנט: אידישע און וועלט ליטעראַטור, פּאָליטישע עקאָנאָמיע, פּסיכאָלאָגיע, נעשיכטע פון סאָציאַ־ליסטישן גע־אַנק און מאַרקסיזם.
ביים קינדערגאַרטן זיינען פאַראַן די ערשטע צוויי קלאַסן פון "פאַבליק סקול", אַנערקענט פון דער סקול באָרד
ניט אייער קינד א סאָציאַליסטישע דערציאונג. דערציט זיי אין'ם מיסט פון דער נייער אַנקומענדער סאָציאַליסטישער וועלט.

גרויסע קלייניקייטן

(קליינער פעליעטאָן)
פון י. ש.

דער חבר שטיף האָט געזאָגט איינס. דער באַוואוסטער פעדאַגאָג און סאָוועטישער שרייבער "זאַרעצקי", האָט געזאָגט א צווייטעס, שפּיציק און מער סענסאַציאָנעל.

ער גייט מיט א טריט ווייטער פונם חבר שטיף און זאָגט: אז ס'איז־אַן סקס אז די העברעאיזמן דאַרפן פון אידיש אינסטיטוט פאַר אידישער קולטור, איז אַרויסגעקומען מיט א מאַרנעם אַרטיקל (נומ. 17-18, 1929), א סענסאַציאָנעלע תורה, אונטערן קעפּל: "די סאָציאַלע דיפערענציע אין אידיש. די העברעאישע עלעמענ־טען אין דער אידישער שפּראַך". אין דעם אַרטיקל דערוויזט ער, אַז ס'איז ניט אַזוי פיל אַזאַ מאַרנעם אַזאַ תורה אויפן אַרויסוואַרפן אַלע העברעאישע עלע־מענטן פון דער אידישער שפּראַך.

די העברעאישע עלעמענטן דער־וויזט ער, שטאַמען פון דער רעליגי־עז־ריטיקער קולטור, צי זיינען אריינגעבראַכט געוואָרן פון באַלעבאַ־טים, סוחרים, כליי־קודש און לומ־דים. מיט אַרבעט קערן זיי זיך מאָרגלייכן אַזאַ, און דערפאַר מיטן אויפקוקן פון אידישן אַרבעטער קלאַס, דאַרף דורכ־געפירט ווערן א סיסטעמאַטישע ענט־העברעאיזירונג.

לויט די אידישע ווערטער ביכער האָט שטיף, אויסגעפונען קנאַפּע פינף טויזנט ווערטער פון די העברעאישע עלעמענטן אין אידיש, פון וועלכע נאָר ד ר י י צ ן פון אַזאַ צוטאַן מיט אין אידיש, אין דערפאַר נאָר זיי פאַרדינען אַן עקזיסטענץ באַרעכטי־קונג. אויסער זיי, דאַרפן אַלע העב־ראַיזמן אַריינגעטראָגענע פון פאַרי־קער וועלט, אַרויסגעשמיסן ווערן, ווייל זיי זיינען אין אונז אויף, רעלי־גיעוז, בורזשואַזנע, קלעריקאַליש אַסאַ־ציאַטיוו. אויב א קאַמף, אַז דער מענ־נאַנען פראַנט. א רעוואָלוציע אויף אין דער שפּראַך. א קלאַסן קאַמף פון ווער־טער. ווערטער זאָלן שלאָגן ווערטער. די ווערטער פון פּראָלעטאַרישע באַ־גריפן, דאַרפן אַרויסשטויסן די ווער־טער פון רעליגיעז־בורזשואַזנע באַ־גריפן וועלכע האָבן בין איצט אָקו־פירט די שפּראַך. ס'דאַרף געשאַפן וועג־רען א ספּעציעל ריין פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור.

דער חבר שטיף האָט געזאָגט אַזוי. דער באַוואוסטער פעדאַגאָג און סאָוועטישער שרייבער "זאַרעצקי", האָט געזאָגט א צווייטעס, שפּיציק און מער סענסאַציאָנעל.

ער גייט מיט א טריט ווייטער פונם חבר שטיף און זאָגט: אז ס'איז־אַן סקס אז די העברעאיזמן דאַרפן פון אידיש אינסטיטוט פאַר אידישער קולטור, איז אַרויסגעקומען מיט א מאַרנעם אַרטיקל (נומ. 17-18, 1929), א סענסאַציאָנעלע תורה, אונטערן קעפּל: "די סאָציאַלע דיפערענציע אין אידיש. די העברעאישע עלעמענ־טען אין דער אידישער שפּראַך". אין דעם אַרטיקל דערוויזט ער, אַז ס'איז ניט אַזוי פיל אַזאַ מאַרנעם אַזאַ תורה אויפן אַרויסוואַרפן אַלע העברעאישע עלע־מענטן פון דער אידישער שפּראַך.

די העברעאישע עלעמענטן דער־וויזט ער, שטאַמען פון דער רעליגי־עז־ריטיקער קולטור, צי זיינען אריינגעבראַכט געוואָרן פון באַלעבאַ־טים, סוחרים, כליי־קודש און לומ־דים. מיט אַרבעט קערן זיי זיך מאָרגלייכן אַזאַ, און דערפאַר מיטן אויפקוקן פון אידישן אַרבעטער קלאַס, דאַרף דורכ־געפירט ווערן א סיסטעמאַטישע ענט־העברעאיזירונג.

לויט די אידישע ווערטער ביכער האָט שטיף, אויסגעפונען קנאַפּע פינף טויזנט ווערטער פון די העברעאישע עלעמענטן אין אידיש, פון וועלכע נאָר ד ר י י צ ן פון אַזאַ צוטאַן מיט אין דער אידישער שפּראַך. אין דערפאַר נאָר זיי פאַרדינען אַן עקזיסטענץ באַרעכטי־קונג. אויסער זיי, דאַרפן אַלע העב־ראַיזמן אַריינגעטראָגענע פון פאַרי־קער וועלט, אַרויסגעשמיסן ווערן, ווייל זיי זיינען אין אונז אויף, רעלי־גיעוז, בורזשואַזנע, קלעריקאַליש אַסאַ־ציאַטיוו. אויב א קאַמף, אַז מענ־נאַנען פראַנט. א רעוואָלוציע אויף אין דער שפּראַך. א קלאַסן קאַמף פון ווער־טער. ווערטער זאָלן שלאָגן ווערטער. די ווערטער פון פּראָלעטאַרישע באַ־גריפן, דאַרפן אַרויסשטויסן די ווער־טער פון רעליגיעז־בורזשואַזנע באַ־גריפן וועלכע האָבן בין איצט אָקו־פירט די שפּראַך. ס'דאַרף געשאַפן וועג־רען א ספּעציעל ריין פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור.

דער חבר שטיף האָט געזאָגט אַזוי. דער באַוואוסטער פעדאַגאָג און סאָוועטישער שרייבער "זאַרעצקי", האָט געזאָגט א צווייטעס, שפּיציק און מער סענסאַציאָנעל.

ער גייט מיט א טריט ווייטער פונם חבר שטיף און זאָגט: אז ס'איז־אַן סקס אז די העברעאיזמן דאַרפן פון אידיש אינסטיטוט שרייבער "זאַרעצקי", האָט געזאָגט א צווייטעס, שפּיציק און מער סענסאַציאָנעל.

ער גייט מיט א טריט ווייטער פונם חבר שטיף, אונטערן קעפּל: "וואָס וואָלט אידיש געווען אַן העברעאיש". וואָס וואָלט ער אַנאַלאַזירט די גאַנצע תורה פונם חבר שטיף, דערוויזנדיק אויף וויפיל זי איז לעכטראַלאַך, און האַלט ניט אויס קיין קריטיק. "צו מען איז פרום, צו א אפיקורס, מוז מען מודה זיין, אַז די איינגאַרטיקע בעזעלאַשאַפט־לאַבע אַטאַמאַפּערע ביי די אַנהייגער אידיש לעכן. אַז דער געוויסן־סונג פון די אַלטע אַראַבישע רעליגיע, — האָט עס געשאַפן די נויטיקיים און די מעג־לאַכקייט פון א באַזונדערער אידישער שפּראַך".

"אין דער זייגונג, און וואָרט ביל־דונג, זיינען די העברעאישע טייל פעסט אַריינגעוואַקסן אין די אנדערע עלעמענטן".

"די אידישע שפּראַך איז געשאַפן געוואָרן דורך דער אַלמעכטיקער מס־שלה פון דער רעליגיע אין אַמאָליקן אידיש לעבן. אַז דער געוויסן־סונג פון די פאַרשיידענע דייטשע דיאַלעק־טען, וואָלט אידיש אויך געווען, — מער נאָך, אויף א ריינעם ביי־ערישן אָדער שוואַבישן באַזיס. אַז דעם סלאַ־ווישן צומיש, וואָלט אידיש געהאַט אַן אנדער פּנים. אַז די העברעאיש־אַראַמיש עלעמענטן, וואָלט די אַ־דישע שפּראַך ניט געווען!

"כל זמן אַז ס'וועט זיין א מנין דאַוונער, וועט לעבן דאָס וואָרט 'מנין'. וואָס עס לעבט נאָך האָט ניט אפּגע־לאַנקט. א גלויבן וואָס איז שוין כמ־עט ווי אפּגעשטאַרבן, קאָן זיך ווידער אויפלעבן ביי א נייעם שיכט מענ־שען. אַזוינע פאַרשטאַרקטע רעליגיעזע כוואַליעס, האָבן זיך שוין ניט איין מאָל געטראָפן אין דער וועלט געשיכ־טע. אין מיין עצה צו 'שטיצן' איז, אַז ער זאָל ניט גיבן זיין קאָפּ דער־פאַר, א זאַיטטער אין שוין ענטגיל־טיקט אויס רעליגיע".

"ווייטער דערוויזט דר. ווייגרייך, אַז וועגן די צייט אַז דער צייט־גייסט ביי־טען זיך, פאַנגט זיך אַן א פאַרקער־טער פּראָצעס. די שפּראַך ניט אַריין־נייעם וויין אין אַלטע לאַגלען. ווער־טער וועלכע זיינען פאַרעלעגיעזירט געוואָרן, ווערן נייטראַליזירט, אָדער באַקומען א ברייטע אנווענדונג לויט די נייע געשאַפענע באַנריפן.

"א מצות אויף דיר". אַן עבירה די צייט וואָס איך האָב גע'פּטר'ט". אָדער, "די האָסט די קלעפּ בשר פאַר־דינט". אָדער, "פרעג מיך בחרם", — אַזוי זיינען ניט די אַלע אויסדרוקן פרַיי אינגאַנצן פון זייער רעליגיעזן טעם"?

"דאָס נעמלאַכע: 'איך דאַרף עס אויף כפּרות', וועט שטיף אויך מודה זיין, אַז מען קאָן עפּעס דאַרפן אויף כפּרות, און ניט טראַכטן דערביי וועגן יום־כפּור" און א. וו.

"דער בעסטער באַווייז קענען שטיפס שיטה, זיינען די פאַלן, וואָו העברע־איזמן, לכתחילה פאַרערלעגיעזירטע, זיינען אין אידיש ניט סתם נאָט־ראַליזירט געוואָרן, נאָר זיי האָבן באַ־קומען א ברייטע אנווענדונג אין דער פּראָלעטאַרישן, אַדער נאָך בעסער, אין דער סאָוועטישער שפּראַך".

"וואָס אין נאָך הייליקער פאַר דעם אידישן אַרבעטער און דאָס וואָרט 'חבר'? דאָס וואָרט האָט א אַנגעג רעליגיעזע געשיכטע. אין וואָס זשע דאַרפן דער אידישער אַרבעטער אַן נוצן אַזאַ געוואָרן וואָרט 'חבר', און דאָס העברעאישע וואָרט 'מנין', אין איינפרן אנשטאָט דעם, דאָס אידישע וואָרט (לויט שטיפן) 'נענאָסע', אָדער 'מאַוואַרישטע'?

אגב, פרעגט דער שרייבער קלינגאָוו (אין "העולם" נומער 9), פאַרוואָס הערט מען ניט אַזאַ פאַרשלאָג וועגן אויסראַטן די רעליגיעזע באַגריפן פון דער רוסישער שפּראַך? אָבער מיר זיינען שטענדיק אָפּגעטלאַכער פון דעם פאַפּסט אַליין.

אויף ז. קאַלמאַנאָוויטש, אין "די ליטעראַרישע בלעטער", איז אַרויסגע־טראָטן קענן חבר שטיפס אידאַלאַנ־ע, דערוויזנדיק, אַז שפּראַך וויסנשאַפט איז א זאַך וואָס לינט (באַזונדער אין די קאַפּיטאַליסטישע לענדער) אויסערן קלאַסנקאַמף. איטלאַכער ברידער, — שרייבט ער — פאַרשטייט "אַז אין די פאַרשונג, און ער האָט פאַרפנטלאַכט אינטערעסאַנטע פאַרשונגען. דאָך האָט ער זיך נאָך געהאַלטן שטרייבן ביי דער טראַדיציע פון כשרות. ער האָט ניט געשריבן אום שבת. ער איז גע־ווען פאַרזיכטיק פון דער לומדיש סוחר'ישער אידישסטישער, אַז אין סיי פון דער ציו־ניסטישער פון דער בורזשואַזע וויי־סענשאַפט. די רעליגיעזע עלעמענטן — פאַר סס־המות, פאַר אפּיון צו פאַר־שיכור'ן און פאַרטערעסנט דאָס פּאַלק, די אַלע קרבנות האָט שטיף געבראַכט אויפן מזבח פון קאָמוניזם. מיט דעם האָט ער זיך ניט באַגנוגט. ער האָט אויסגעגעשטעלט א פּאַזיציע צו מאַכן אין אַ־מעריקע אַרבעט. אויף זיין איצט־טאַקטיק קענען ניט באַזונגען מיט דער אַרבעטער־אָרגאַניזאַציע פון דער אַמעריקע. אויף זיין איצט־קע עטאַר, צו אַרויסשטייען אין דער־איזמן פונם אידיש, קוועלט אויס די מורא פון רעליגיעזן איינפלוס דורכן דער־עברעאישן וואָרט".

דאָס איז איינער פון די טיפן אויף וועלכן אונזער נביא האָט אויסגערופן: מהרסיף ומחרוביך ממך יצאו. ד. ה. דיינע צעשטערער און פאַרדערבער זיינען פון דיר. עלבסטן אַרויסגעקער מען!

דער אידישער פאָלק־שול

האָט זיך אָנגעפאַנגען

זונטאָג דעם 23טן אוגוסט

פאַר די פאָלגנדע אַפּטיילונגען:

1. קינדער־גאַרטן.
2. ענגליש־אידישע טאָג־שול
3. אידישע עלעמענטאַר שול
4. קורסן פאַר דערוואַקסענע קינדער.

די צאָל קלאַסן איז באַגרענעצט און עלטערן זיינען געבעטן צו קומען רעגיסטרירן זייערע קינדער אין צייט.

די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען יעדן טאָג

פון 10 ביז 12/פאַרמיטאָג

און

פון 7 ביז 8 נאָכמיטאָג

א חוץ שבת.

א ספּעציעלער שול אויטאָמאָביל פאַר קינדער פון וויייטע גענענטן.

די
רעגיסטראַציע
פון תלמידים אין דער
אידישער
פאָלק־שול
האָט זיך אָנגעפאַנגען
זונטאָג דעם 23טן אוגוסט
פאַר די פאָלגנדע אַפּטיילונגען:
1. קינדער־גאַרטן.
2. ענגליש־אידישע טאָג־שול
3. אידישע עלעמענטאַר שול
4. קורסן פאַר דערוואַקסענע קינדער.
די צאָל קלאַסן איז באַגרענעצט און עלטערן זיינען געבעטן צו קומען רעגיסטרירן זייערע קינדער אין צייט.
די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען יעדן טאָג
פון 10 ביז 12/פאַרמיטאָג
און
פון 7 ביז 8 נאָכמיטאָג
א חוץ שבת.
א ספּעציעלער שול אויטאָמאָביל פאַר קינדער פון וויייטע גענענטן.